

Bijlage 3: Stakeholderanalyse (samenvatting)

Prolander

Samen voor de stikstofopgave:

Een actorenanalyse ten behoeve van het creëren van een gebiedsgerichte aanpak voor het Liefstighsbroek (Provincie Groningen)

Margot van Ekeren

7-1-2021

VOORWOORD

Voor u ligt de stakeholderanalyse binnen de gebiedsgerichte aanpak stikstof voor het Natura 2000-gebied Liefstighsbroek, gelegen in de Provincie Groningen. Aanleiding voor deze analyse is de huidige stikstofdiscussie waarin Nederland zich bevindt – de staat van instandhouding van wettelijk beschermde habitats loopt risico te verslechteren. Deze stakeholderanalyse is uitgevoerd middels gesprekken met vertegenwoordigers van verschillende partijen die actief zijn binnen ofwel het gebied, ofwel de adviescommissie, ofwel de ambtelijke projectgroep Liefstighsbroek, ofwel de gebiedscommissie Westerwolde (of wellicht een meervoud van deze!). Er moet dus vermeld worden dat de resultaten van dit onderzoek, gebaseerd op een combinatie van relevante beleidsdocumenten en gesprekken met vertegenwoordigers van de stakeholders, mogelijk strijdig kunnen zijn met de opvattingen van andere vertegenwoordigers, of met opvattingen op hogere (beleids-)niveaus. Dit rapport is bedoeld gelezen te worden met deze overweging in het achterhoofd. In de bredere gebiedsgerichte aanpak is (en blijft!) wederzijdse communicatie een middel van groot belang om samen tot een bij het Liefstighsbroek passende stikstofopgave te komen.

SAMENVATTING

Deze analyse richtte zich op het beantwoorden van de volgende leidende vragen:

1. Welke stakeholders/actoren zijn bij het Liefstingsbroek en omgeving betrokken en wat is hun rol?

De actoren die betrokken zijn bij de gebiedsgerichte aanpak/gebiedsontwikkeling zijn al betrokken binnen de gebiedscommissie; adviescommissie en/of ambtelijke projectgroep. Deze bestaan uit (vertegenwoordigers van) overheidsorganisaties (Provincie Groningen; Gemeenten Westerwolde en Stadskanaal; Waterschap Hunze en Aa's; Prolander), beherende instanties (Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten), vertegenwoordigers van landbouw en bedrijvigheid (LTO Noord; Trekkerclub Westerwolde; ANOG; Stichting Promotie Westerwolde), en individuele boeren, bewoners, en ondernemers.

De Provincie Groningen speelt een faciliterende rol in het gebiedsproces. Dit vertaalt zich mogelijk naar een trekkersrol als het gaat om de volgende stappen van het gebiedsproces: dit heeft te maken met haar verantwoordelijkheden als het gaat om natuurwetgeving en de aanwezigheid van specialisme, kennis, en mankracht.

De gemeenten Stadskanaal en Westerwolde geven aan een meer faciliterende en/of volgende rol te hebben. Dit heeft te maken met de status van het Liefstingsbroek als zijnde Natura 2000-gebied: ook wat provinciale kaders en provinciale belangen betreft zijn de gemeenten aan de Provincie onderworpen. Waar mogelijk geven zij wel aan te kunnen faciliteren.

Ook het Waterschap Hunze en Aa's geeft aan een volgende (aan de Provincie) rol te hebben in het gebiedsproces: zij heeft verantwoordelijkheden binnen de Kaderrichtlijn Water en is op dit gebied uitvoerend. Deze rol kan zich uitbreiden naar een uitvoerende rol zodra maatregelen op het gebied van de waterhuishouding genomen moeten worden.

Het LTO geeft aan een belangenbehartigende rol te spelen naar haar achterban toe, met als doel een degelijke economische en maatschappelijke positie van agrariërs te realiseren. De Trekkerclub Westerwolde doet dit ook, maar legt ook zwaarte bij het realiseren van eerlijke behandeling van de agrarische sector. De Trekkerclub speelt binnen het gebiedsproces een alerterende en kritische rol.

Het ANOG, hoewel (nog) niet betrokken bij het gebiedsproces, geeft aan een mogelijke rol te kunnen spelen in het assisteren van boeren met de transitie naar agrarisch natuur- en landschapsbeheer.

2. Welke belangen en opgaven spelen er bij de verschillende actoren?

De juridische opgaven van de verschillende partijen liggen binnen de Europese wetgeving op het gebied van Natura 2000 en de daaruit voortvloeiende Vogel- en Habitatrichtlijnen. De stikstofdepositie heeft effect op de instandhouding van de wettelijk beschermde soorten en habitats in het Liefstingsbroek. Vanuit deze kaders is de Structurele Aanpak Stikstof opgezet, met de daaruit voortvloeiende (juridische) opgave van 50% reductie in de nu geëmitteerde stikstof in 2030. Voor het bereiken van de juridische en ecologische doelen dragen de overheidsinstanties en deels de beherende organisaties, verantwoordelijkheid.

Wat betreft het gebiedsproces hebben de Provincie Groningen en beherende instanties Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer een belang bij het instandhouden van de soorten en habitats zoals beschreven in het Europese (en daaruit voortvloeiende Nederlandse) natuurbeleid. Het Waterschap draagt hierbij indirect aan bij middels haar verantwoordelijkheden binnen de Kaderrichtlijn Water. De Gemeente Westerwolde legt haar belang bij het beschermen van de werkgelegenheid en instandhouden van het areaal aan landbouwgrond; de gemeente Stadskanaal heeft belang bij het herstellen/heropstarten van de vergunningverlening.

Binnen de agrarische organisaties (LTO Noord; Trekkerclub Westerwolde; ANOG) lopen de belangen uiteen. Het LTO Noord beoogt een degelijke economische en maatschappelijke positie van agrariërs te realiseren. De Trekkerclub Westerwolde beoogt van eerlijke behandeling van agrarische sector te realiseren. Hiernaast zet zij zich in voor een open, eerlijk en transparant gebiedsproces met tijdig en volledig delen van informatie op het gebied van stikstof met alle (geïnteresseerde) betrokkenen/achterban.

De Stichting Promotie Westerwolde legt haar belangen bij het instandhouden van recreatie en lokale bedrijvigheid (middels realiseren van een beheersbare stroom toeristen) en het instandhouden van een leefbare situatie in de dorpen.

3. Welke visie hebben actoren op het gebied? Welke kansen en bedreigingen zien zij (als het gaat om (toekomstige) gebiedsontwikkeling)?

De visies van de verschillende stakeholders op het Liefstinghsbroek en omgeving zijn voornamelijk gericht op de natuur en de omliggende landbouw. De Provincie Groningen en Gemeenten Westerwolde en Stadskanaal hechten waarde aan de agriculturele sector: verminderen van het agrarisch areaal is hierdoor geen gewenste optie. Wel wordt er vanuit meerdere partijen de visie (of wens!) uitgedrukt voor aangepaste bedrijfsvoering van de verschillende agrariërs, bijvoorbeeld middels agrarisch natuur- en landschapsbeheer en/of natuurinclusieve landbouw.

Ook wordt er gekeken naar het realiseren van een mogelijke overgangszone tussen (bestaande) natuur en landbouw. Dit om de 'harde' scheiding te verzachten en hierbij tegelijkertijd bij te dragen aan het verminderen van de randinvloeden van de landbouw. Dit heeft mogelijk effecten op de bedrijfsvoering en/of het palet aan gewassen wat ingezet kan worden op deze gronden.

Het voornaamste aandachtspunt als het gaat om het kunnen realiseren van deze visie(s) en wens(en) ligt bij het verdienmodel voor de agrarische ondernemers, en het onvermogen om rendabel te blijven bij bedrijfsaanpassingen. Dit wordt voornamelijk toegeschreven aan het huidige systeem (i.c.m. de marktwerking), waardoor het niet rendabel is aanpassingen aan het bedrijfssysteem te maken. Enkele stakeholders geven aan zorgen te hebben over de levensvatbaarheid van het systeem (van schaalvergroting en intensivering) op de lange termijn. Er wordt echter erkend dat dit op nationaal (en dus niet provinciaal) niveau moet worden geadresseerd.

Een kans ligt bij het combineren van maatschappelijke wensen en doelen met agrarische productie. Lokaal consumeren is een voorbeeld van een huidige trend die eventueel ingezet kan worden in het verdienmodel van de agrarische ondernemers. Het ANOG geeft aan te kunnen assisteren in een eventuele omslag naar agrarisch natuur- en landschapsbeheer. Vrijwel alle stakeholders geven aan dat

de betrokken agrarische ondernemers moeten worden voorzien van zekerheid als het gaat over hun verdienmodel, of dat nou is via productafnemers of via subsidies of regelingen zoals de Regio Deal Natuurinclusieve Landbouw.

4. **Hoe kunnen de actoren het beste worden betrokken bij de gebiedsaanpak?**

De verschillende stakeholders erkennen de situatie waarin de landbouw zich bevindt. De agriculturele sector heeft middels zwalkend overheidsbeleid en waargenomen Provinciale prioritering (van sectoren) een zekere argwaan ontwikkeld richting deze instituties. Na het wegvallen van het Programma Aanpak Stikstof en de daarbij horende vergunningverlening hebben de agrariërs extra onzekerheid, op zowel juridisch als economisch vlak, over de toekomst van hun bedrijf.

Hiernaast werden zorgen geuit over de maatschappelijke waardering van de agriculturele sector door het negatief *framen* door de media.

Het is hierbij dus van belang dat de agrariërs helderheid krijgen over de vergunningverlening van, en perspectief voor, hun bedrijf. Hierbij moet worden gecommuniceerd over de juridische opgave wat betreft stikstof en de rol die de agrariër mogelijk kan spelen binnen het realiseren van koppelkansen en opgaven in het kader van bijvoorbeeld de Regio Deal Natuurinclusieve Landbouw.

Het verdienmodel van de agrarische ondernemers werd door nagenoeg alle stakeholders vermeld als zijnde een onzekerheid voor de agrarische sector. Eventuele mogelijkheden die hen binnen de gebiedsgerichte aanpak stikstof worden geboden moeten hier rekening mee houden. Vanuit de agrariër mag hierbij verwacht worden dat men de maatschappij niet overvraagt, vanuit de overheid en/of overheidsinstanties moet hierbij aandacht worden geschonken aan het kunnen garanderen van een verdienmodel op de lange termijn, maar ook bijvoorbeeld op het gebied van maatregelen. Maatregelen zullen concreet, realistisch en goed doorvoerbaar moeten zijn op bedrijfsniveau. De overheid wordt benoemd als partij die zorg moet dragen voor de markt, de winstmarges op producten voor afnemers en het eventueel compenseren van marktverlieswaardes bij een mogelijke omslag naar aangepaste bedrijfsvoering.